

RAPSAI / RAPE

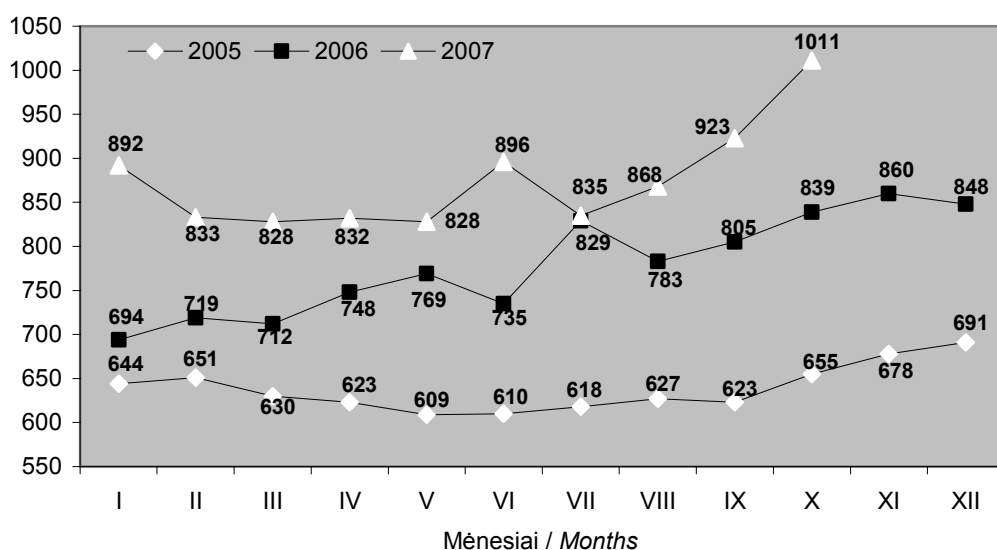
Rapsų supirkimas. Per 2007 metų dešimt mėnesių Lietuvoje iš rapsų augintojų supirkta 235,7 tūkst. t rapsų, arba 102,9 tūkst. t (77,5 proc.) daugiau nei per tą patį 2006 metų laikotarpį. Prognozuojama, kad 2007 metais bus supirkta apie 245,0 tūkst. t, daugiausia per pastaruosius 4 metus (1 lentelė). Rapsų supirkimo kaina 2007 metų spalį, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu mėnesiu, išaugo 25,5 proc. (1 pav.).

1 lentelė / Table 1

Rapsų supirkimas 2004–2007 metais
Purchase of rapeseed in 2004–2007

Rodikliai / Indicators	2004	2005	2006	2007 I–X mėn. months
Kiekis, tūkst. t / Quantity, thou. t	172,6	215,1	140,0	235,7
Kaina, Lt/t / Price, Lt/t	661	625	842	889
Vertė, mln. Lt / Value, mill. Lt	114,1	134,5	117,9	209,5

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2007 m. sausio 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.

1 pav. Vidutinė rapsų supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t
Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in 2005–2007, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Auginimas. 2007 metais rapsais apsėta 174,4 tūkst. ha, arba 23,6 tūkst. ha (15,6 proc.) daugiau nei 2006-aisiais. Rapsų pasėliai sudarė 10,1 proc. (2006 m. – 8,7 proc.) viso pasėlių ploto. Žieminių rapsų pasėliai padidėjo 42,2 tūkst. ha (2,6 karto), vasarinių – sumažėjo 18,6 tūkst. ha (14,9 proc.). Auginti daugiau rapsų žemdirbius skatino didesnis rapsų poreikis biodyzelino gamybai ir 2006 metais išaugusios rapsų supirkimo kainos.

Eurostato duomenimis, auganti biokuro paklausa ir parama energetinių augalų augintojams lėmė rapsų pasėlių plotų didėjimą ES šalyse. 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, rapsų pasėlių plotas išaugo 13,6 proc., o palyginti su 2002–2006 metų vidurkiu – net 31,5 proc. Didžiausi rapsų pasėlių plotai ES yra Prancūzijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje. Prancūzijoje jie padidėjo iki 1,5 mln. ha (11,0 proc.), Vokietijoje – iki 1,5 mln. ha (7,0 proc.) ir Lenkijoje – iki 674 tūkst. ha (8,0 proc.). Rumunijoje (penktoje pagal rapsų plotą šalyje ES) rapsų pasėliai 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, išaugo trigubai (nuo 110,0 iki 349,0 tūkst. ha).

Lietuvoje 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, prognozuojamas 69,6 proc. didesnis rapsų derlingumas ir 94,6 proc. didesnis jų derlius (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Rapsų pasėliai, derlius ir derlingumas 2003–2007 metais
Rape crop area, harvest and yield in 2003–2007

Rodikliai <i>Indicators</i>	2003	2004	2005	2006	2007*	2007, palyginti su <i>compared to 2006,</i> %
Plotas, tūkst. ha <i>Area, thou. ha</i>	66,6	100,6	109,4	150,8	174,4	115,6
Derlius, tūkst. t <i>Harvest, thou. t</i>	119,9	204,7	201,2	169,6	330,0	194,6
Derlingumas, t/ha <i>Yield, t/ha</i>	1,8	2,03	1,84	1,12	1,9	169,6

* LAEI prognozė / *LIAE forecast.*

Šaltinis: *Statistikos departamento prie LRV duomenys.*

Šalyje stebima teigiama tendencija – daugėja ūkių, auginančių didelius, per 50 ha, rapsų plotus. Per 2003–2005 metus jų skaičius padidėjo 62 proc. ir 2005 metais sudarė 16,8 proc. (2003 m. – 15,6 proc.) visų rapsus auginančių ūkių. Apskritai auginamų rapsų vidutinis plotas per trejus metus išaugo iki 32,7 ha, arba 4,8 proc.

Perdirbimas. Per 2007 metų dešimt mėnesių Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 38,9 tūkst. t rapsų – 14,9 tūkst. t (62,1 proc.) daugiau negu per 2006 metų tą patį laikotarpį. Rapsų atsargos 2007 metų spalio mėnesio pabaigoje buvo 147,7 tūkst. t, t. y. dvigubai didesnės nei 2006-ųjų spalį.

Rapsų perdirbimo gamybiniai pajėgumai bus plečiami. Lietuva, kaip ir kitos ES narės, privalės vykdyti Europos Komisijos reikalavimą padidinti biokuro naudojimą (2015 m. – iki 8 proc. viso sunaudojamo kuro). Kadangi ES apie 80 proc., o Lietuvoje dar daugiau biokuro pagaminama iš rapsų aliejaus, mūsų šalies rapsų augintojams atsiveria potenciali rapsų realizavimo rinka.

Visame pasaulyje didėja rapsų perdirbimo apimtys. 2006 metais, palyginti su 2002-aisiais, rapsų perdirbimas išaugo 45,1 proc., arba po 9 proc. vidutiniškai kasmet, nuo 33,78 mln. t iki 49,1 mln. t. Tai lėmė nuolat didėjanti biodyzelino gamyba.

Užsienio prekyba. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius, palyginti su 2006-ųjų analogišku laikotarpiu, Lietuvoje rapsų eksportas padidėjo 3 kartus, importas – 2,6 karto (3 lentelė). Daugiausia rapsų iš Lietuvos pirko: Danija – 33,2 proc., Vokietija – 30,4 proc., Nyderlandai – 18,7 proc., Švedija – 5,8 proc. Didžioji dalis rapsų per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius buvo importuota į Lietuvą iš Rusijos – 88,2 proc. Sėklai skirti rapsai įvežti iš ES šalių, perdirbimui – iš Rusijos ir Ukrainos.

3 lentelė / Table 3

Lietuvos užsienio prekyba rapsų sėklomis 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Lithuanian foreign trade in rapeseed in January–September 2006 and 2007

	Kiekis, tūkst. t / Amount, thou. t			Kaina, Lt/t / Price, Lt/t		
	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %
Eksportas / Exports	37,1	111,9	3 k.	822	967	17,6
Importas / Imports	3,9	10,2	2,6 k.	3243	1792	-44,3

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Rapsų gamybos konkurencingumo vertinimas. Rapsų gamybos konkurencingumas buvo vertinamas, naudojant tuos pačius vertinimo kriterijus bei koeficientus kaip ir grūdų sektoriui (4 lentelė)

4 lentelė / Table 4

Rapsų gamybos konkurencinis palyginimas 2006 metais
Competitive comparison of rapeseed production in 2006

Rodikliai Indicators	Koeficientas Coefficient	Užimama vieta tarp ES-27 šalių Place among EU-27 countries			Lietuvos konkurencingumo lygis Competitiveness level of Lithuania	Lyderiai ES-27 Leaders in the EU-27
		Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Lenkija Poland		
Produktyvumo lygis / Productivity level (Derlingumas, t/ha / Yield, t/ha)	0,25	19	16	11	žemas low	Vokietija, Danija, J. Karalystė Germany, Denmark, UK
Kainų lygis Price level (Vidutinė supirkimo kaina, Lt/t Average purchase price, Lt/t)	0,25	4	15	7	aukštas high	Vengrija, Slovakija, Čekija Hungary, Slovakia, Czech Republic

Rodikliai <i>Indicators</i>	Koefi- cientas <i>Coefficient</i>	Užimama vieta tarp ES-27 šalių <i>Place among EU-27 countries</i>			Lietuvos konkurencingumo lygis <i>Competitiveness level of Lithuania</i>	Lyderiai ES-27 <i>Leaders in the EU-27</i>
		Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Lenkija <i>Poland</i>		
Prekybos lygis <i>Trade level</i> (Užsienio prekybos balanso ir gamybos santykis, proc. <i>Foreign trade balance to produc- tion level, %</i>)	0,25	3	6	9	aukštas <i>high</i>	Belgija, Aus- trija, Lietuva <i>Belgium, Austria, Lithuania</i>
Gamybos dinamiš- kumas / <i>Production dynamism</i> (Gamybos dinamika, tūkst. t / <i>Production dynamics, thou. t</i>)	0,10	17	19	8	vidutinis <i>medium</i>	Airija, Ispanija, Danija <i>Ireland, Spain, Denmark</i>
Apsirūpinimo lygis <i>Self-sufficiency level</i> (Apsirūpinimas, proc. / <i>Self- sufficiency level, %</i>)	0,075	3	7	9	aukštas <i>high</i>	Prancūzija, Aus- trija, Lietuva <i>France, Austria, Lithuania</i>
Vartojimo lygis <i>Consumption level</i> (Suvartojimas vienam gyventojui, kg / <i>Per capita consumption, kg</i>)	0,075	13	15	12	vidutinis <i>medium</i>	Danija, Pran- cūzija, Estija <i>Denmark, Prance, Estonia</i>
Vidutinis rodiklis <i>Average indicator</i>	1,00	9	16	7	aukštas <i>high</i>	

Pastaba: Konkurencingumo lygis nustatytas pagal užimamą vietą tarp ES-27 šalių. Šalys, užimančios 1–9 vietas, yra aukšto konkurencingumo lygio, 10–17 vietas – vidutinio, 18–27 vietas – žemo.

Atlikus palyginamąją ES-27 šalių analizę, paaiškėjo, kad Lietuva 2006 metais pagal rapsų gamybos konkurencingumą buvo 9 vietoje, t. y. rapsų gamybos konkurencingumas yra aukšto lygio, nors klimatinės sąlygos rapsų augintojams buvo nepalankios.

Prognozė. Lietuvoje užaugintų rapsų kiekis turėtų iki 2010 metų, palyginti su 2006 metais, padidėti 4,3 karto, jų perdirbimas – 18,5 karto, o eksportas – 3,2 karto.

Ne tik Lietuvoje, bet ir ES šalyse rapsų išauginama vis daugiau. Eurostatu duomenimis, 2007 metais ES šalyse prognozuojamas 17,6 mln. t rapsų derlius, arba 11,3 proc. didesnis nei 2006-aisiais.

Ateities sandorių rapsų kainos tarptautinėse biržose rodo, kad 2008 metų I pusmetį jų kainos nemažės. Kadangi Lietuvoje rapsų kainos 2007 metų pabaigoje apie 15 proc. mažesnės nei ES šalyse, išlieka potenciali prielaida, kad rapsų kaina iki naujo derliaus dar gali didėti maždaug apie 10–12 proc.